

VLADA REPUBLIKE SLOVENIJE

ŠTAB CIVILNE ZAŠČITE

ZA POMURJE

GLOBALNA OCENA OGROŽENOSTI POMURSKE REGIJE

	Organ	Datum	Podpis odgovorne osebe
Izdelal	Izpostava URSZR Murska Sobota	20. 12. 2010	_____ Martin SMODIŠ vodja izpostave
Obravnaval	Štab Civilne zaščite za Pomurje	Šifra: 846-21/2010-3 Datum: 21. 12. 2010	
Sprejel	Poveljnik Civilne zaščite za Pomurje	22.12.2010	_____ Martin SMODIŠ poveljnik CZ za Pomurje
Skrbnik	Izpostava URSZR Murska Sobota		_____ Klavdija LEBAR-GEREBIC svetovalka

VSEBINA

		Ažurirano
1.	Uvod	11.12.2013
2.	Splošno o pomurski regiji	11.12.2013
3.	Ocena poplavne ogroženosti – verzija 5.0	30.09.2011 23.07.2014 16.10.2017 15.06.2020 01.09.2026
4.	Ocena potresne ogroženosti – verzija 3.1	30.09.2011 14.08.2014 03.01.2019 26.02.2021
5.	Ocena ogroženosti ob jedrski ali radiološki nesreči – verzija 3.4	10.12.2013 15.01.2018 25.03.2022 04.05.2022 09.02.2024
6.	Ocena ogroženosti zaradi množičnega pojava nalezljivih bolezni pri ljudeh – verzija 3.0	30.09.2011 06.08.2015 16.11.2016 24.07.2026
7.	Ocena ogroženosti ob pojavu posebno nevarnih bolezni živali – verzija 4.0	09.09.2013 27.01.2016 28.05.2021 19.08.2025
8.	Ocena ogroženosti zaradi železniške nesreče, verzija 1.2	30.09.2011 03.09.2014 13.12.2018
9.	Ocena ogroženosti zaradi nesreče zrakoplova, verzija 3.3	30.09.2011 14.07.2014 30.11.2018 03.07.2024
10.	Ocena ogroženosti zaradi terorističnega napada, verzija 1.1	30.09.2011 25.03.2022 16.06.2022 11.11.2026
11.	Ocena ogroženosti zaradi velike nesreče v cestnem prometu	30.09.2011
12.	Ocena ogroženosti ob množični nesreči na avtocesti, verzija 1.0	11.12.2013
13.	Ocena ogroženosti zaradi vojne	30.09.2011
14.	Ocena ogroženosti zaradi nesreče z nevarnimi snovmi, verzija 1.1	30.09.2011 02.11.2026
15.	Ocena ogroženosti zaradi nesreče na nesaniranih naftno-plinskih vrtinah, verzija 1.0	30.09.2011
16.	Ocena ogroženosti zaradi industrijske nesreče	30.09.2011
17.	Ocena ogroženosti zaradi neeksplodiranih ubojnih sredstev	30.09.2011
18.	Ocena ogroženosti zaradi suše	30.09.2011
19.	Ocena ogroženosti zaradi požarov v naravnem okolju in drugje, verzija 3.1	30.09.2011 24.11.2017 11.11.2026
20.	Ocena ogroženosti zaradi neurja s točo in viharjem	30.09.2011

21.	Ocena ogroženosti zaradi zemeljskih plazov in usadov	30.09.2011
22.	Ocena ogroženosti zaradi visokega snega	30.09.2011
23.	Ocena ogroženosti zaradi pozebe	30.09.2011
24.	Ocena ogroženosti zaradi žleda, verzija 1.2	30.09.2011 21.12.2018 25.09.2026
25.	Zaključek	30.09.2011

10. OCENA OGROŽENOSTI ZARADI TERORISTIČNEGA NAPADA OB UPORABI OROŽIJ ALI SREDSTEV ZA MNOŽIČNO UNIČEVANJE OZIROMA TERORISTIČNEM NAPADU S KLASIČNIMI SREDSTVI, VERZIJA 1.1

10.1. Uvod

Oceno ogroženosti pomurske regije v primeru terorističnega napada ob uporabi orožij ali sredstev za množično uničevanje oz. terorističnem napadu s klasičnimi sredstvi, verzija 1.0, ažurirano 30.09.2011 – je izdelala Uprava Republike Slovenije za zaščito in reševanje Izpostava Murska Sobota. Izdelana je na podlagi Zakona o varstvu pred naravnimi in drugimi nesrečami (Ur. list RS, UPB1 št. 51/06 – uradno prečiščeno besedilo, 97/10 in 21/18 – ZNOrg), Uredbe o vsebini in izdelavi načrtov zaščite in reševanja (Ur. list RS, št. št. 24/12, 78/16 in 26/19), Navodilom o pripravi ocen ogroženosti (Ur. list. RS, št. 39/95) ter drugimi predpisi in strokovnimi podlagami, ki so upoštevani v temeljnem načrtu. Ocena ogroženosti pomurske regije v primeru terorističnega napada ob uporabi orožij ali sredstev za množično uničevanje oz. terorističnem napadu s klasičnimi sredstvi, verzija 1.1 je dopolnjena verzija in izdelana na podlagi Ocene ogroženosti Republike Slovenije zaradi terorizma, verzija 1.0 (št. 8420-3/2022-17 – DGZR z dne 24.5.2022). Dodana so podpoglavja 10.2, 10.3, 10.13, 10.14, 10.15. Podpoglavje 10.4 je dopolnjeno, ostala podpoglavja so ažurirana. Novembra 2026 se ta verzija dopolni z manjšimi spremembami in sicer so ažurirani podatki v preglednici 10.3, 10.4 in 10.5. ter slika 10.1.

Ocena ne daje rešitev in konkretnih predlogov na področju odziva države ter njenih organov, kakor tudi ne sistema varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami na področju terorizma. Znano je namreč, da je odziv sistema varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami na nesreče in pojave, katerih vzrok lahko iščemo v terorističnih aktivnostih, poleg aktivnosti, načrtovanih v veljavnem državnem/regijskem načrtu zaščite in reševanja s področja terorizma, večinoma načrtovan kot odziv na nesreče po nekaterih drugih načrtih zaščite in reševanja. Za sistem varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami niti ni toliko pomembno, kako in zakaj so se zgodile nesreče, prav tako ne vprašanje, ali je neka nesreča povzročena s terorističnimi aktivnostmi ali ne, temveč je pomemben predvsem ustrezen odziv sistema na posledice, ki jih te nesreče povzročijo.

Ocena ogroženosti pomurske regije v primeru terorističnega napada ob uporabi orožij ali sredstev za množično uničevanje oz. terorističnem napadu s klasičnimi sredstvi je podlaga za izdelavo Regijskega načrta zaščite in reševanja ob terorističnem napadu. Občine izdelajo svoje načrte in ga uskladijo z regijskim načrtom.

10.2. Vrste terorizma

Glede na cilje, motive in delovanje terorističnih organizacij je mogoče opredeliti več vrst in podvrst terorizma. Obstaja več opredelitev vrst terorizma. V tej oceni so povzete oziroma prirejene po Europolu (Europol, 2020), ki terorizem loči na pet osnovnih vrst.

10.2.1. Verski oziroma versko podprt terorizem

Terorizem te vrste izvaja nasilje zaradi vere in religije. Je najnevarnejša vrsta napadov, v katerih se izvajajo tudi samomorilske akcije in pri kateri za uresničitev visokih religijskih ciljev teroristi žrtvujejo tudi svoja življenja. Njihov glavni namen je doseči verske spremembe. Zajeti želijo čim večje število žrtev, saj bi tako njihova dejanja povzročila temeljitejše spremembe. V skrajnih primerih so žrtve vsi, ki niso člani verskih skupnosti, ki jim pripadajo teroristi. To vrsto terorizma uporablja največ skupin. Med najbolj poznane skupine verskega terorizma spadajo

Al Kaida, palestinski Hamas, japonski Aum Šinrikjo in libanonski Hezbolah (Pavič, 2009, povzeto po Urdih, 2019). Znana organizacija je tudi Džamaja Islamija. Sem nedvomno spada tudi Islamska država Iraka in Levanta (Isil). Glede na to, da sta njihov izvor in delovanje v sodobnem času tesno povezano z islamom, se v Evropi ta vrsta terorizma pogosto imenuje džihadistični terorizem (povzeto po Europol, 2020). Vse naštete skupine spadajo med najodmevnejše teroristične skupine na svetu (Urdih, 2019). Teroristično skupino Al Kaida je ustanovil Osama bin Laden leta 1988. Njeni najbolj znani napadi so bili napadi v ZDA 11. septembra leta 2001, v katerih so bile 3004 smrtne žrtve, štirje samomorilski napadi na podzemno železnico v Londonu s 56 smrtnimi žrtvami in napad na štiri vlake v Madridu leta 2004, ki je povzročil 191 smrtnih žrtev (Pettiford in Harding, 2005, povzeto po Urdih, 2019).

10.2.2. Etnonacionalistični in separatistični terorizem

Nacionalistični teroristi so predani in zvesti določeni skupini, etniji, ki jo država, v kateri živijo, zatira. Cilj pripadnikov teh skupin je ustvariti samostojno neodvisno državo za svojo nacijo (skupnost). Nacionalistične teroristične skupine imajo svoje kulturo, vero in običaje. Ta vrsta terorizma velja za najuspešnejšo, saj dobi največ podpore. Njeni pripadniki uporabljajo najmanj nasilja, saj jih omejuje njihova prepoznavnost v svetu. Nacionalistični terorizem je težko opredeliti, ker se člani teh skupin pretvarjajo, da so borci za svobodo (Pavič, 2009, povzeto po Urdih, 2019). Teroristične skupine, ki pripadajo tej vrsti terorizma, so IRA – Irska republikanska armada (IRA), Palestinska osvobodilna organizacija (PLO), baskovska separatistična organizacija (ETA) (Baskovska očetnjava in svoboda – Euskadi ta Askatasuna) in Kurdska delavska stranka. Irska republikanska armada spada med najbolj znane evropske nacionalistične in teroristične skupine (Masters in Rebaza, 2018, povzeto po Urdih, 2019).

10.2.3. Levičarski in anarhistični terorizem

Terorizem te vrste imenujemo tudi marksistični ali komunistični terorizem, saj so njegovi pripadniki podpirali delavce, ki so se upirali proti svojim nadrejenim. Levičarski teroristi so podpirali zamisli, ki jih je postavil Karl Marx, nagibali so se k uničenju kapitalističnega sistema in ga želeli preusmeriti v bolj socialistično naravnano smer. Levičarski terorizem je bil najaktualnejši v sedemdesetih in osemdesetih letih prejšnjega stoletja. Najpogostejše žrtve teh napadov so bili politiki, bančniki, gospodarstveniki, velekapitalisti in vojaški častniki (povzeto po Urdih, 2019). Med levičarske teroristične skupine uvrščamo ameriško formacijo Weathermen (Terorizem, Wikipedija), nemško skupino Baader-Meinhof ali RAF – Frakcija rdeče armade, japonsko Rdečo armado in italijansko Rdečo brigado (povzeto po Urdih, 2019).

10.2.4. Desničarski terorizem

Na drugi strani poznamo desničarske organizacije in v to smer usmerjene teroristične skupine. Pripadnike desničarskih terorističnih skupin je težko opredeliti, saj poznamo različne opredelitve za desničarski terorizem. Desničarski ekstremisti so praviloma najšibkejši in najslabše organizirani med vsemi terorističnimi organizacijami. Gre za napade na tujce, priseljence, pripadnike drugih manjšin in predvsem na pripadnike tretjih držav. Skupaj z desničarskimi skupinami se je razvil tudi nov, poseben stil njihovih članov. Pripadniki imajo značilne gole glave, tetovaže z rasističnimi podobami in zelene jakne. Desničarske skupine so bolje organizirane v ZDA, kjer so imele na voljo več finančnih sredstev. Med tovrstne skupine

lahko uvrstimo tudi Odrede smrti, ki so delovali v osemdesetih letih prejšnjega stoletja v latinskoameriških državah (Pavič, 2009, povzeto po Urdih, 2019).

10.2.5. Terorizem s posebnim interesom in terorizem z enim samim vprašanjem

Terorizem s posebnim interesom (Special-issue terrorism) in terorizem z enim samim vprašanjem (Single-issue terrorism) je vrsta terorizma, ki se v nasprotju z drugimi vrstami terorizma osredotoča na nekaj ali samo na eno vprašanje oziroma področje, in ne na bolj razširjene politične, verske ali druge družbene razmere, vprašanja ter spremembe (Friedlander, 1979, povzeto po Special-interest terrorism, Wikipedia). Pripadniki terorizma posebnega interesa izvajajo nasilna dejanja v prepričanju oziroma z namenom, da bi z njimi prisilili družbo k spremembi svojega odnosa do neke problematike. Običajno gre za problematiko, povezano z okoljem, jedrsko tehnologijo in splavom (United States congresional hearing, Wikipedia, povzeto po Special-intrest terrorism, Wikipedia). Najbolj znana podvrsta tovrstnega terorizma je ekoterorizem (Smith, povzeto po Special-intrest terrorism, Wikipedia). Glavni cilj ekoteroristov je onesnaževanje narave, kar vključuje onesnaževanje zalog vode, grožnje za uničevanje energetskih javnih služb ter še druge možnosti, ki bi lahko kakor koli onesnažile ali uničile naravo (Elliot, 2018, povzeto po Urdih, 2019).

10.2.6. Druge vrste terorizma

Med druge vrste terorizma, ki niso povzete po opredelitvi Europola, lahko uvrstimo državni terorizem. Ta podvrsta terorizma se uporablja kot orodje za svoje zunanje in notranje politike. Teroristične skupine se navadno organizirajo s podporo radikalnih držav. Tako ločimo državni terorizem, ki nasprotuje drugim državam (Iran, ki spodbuja libanonski Hezbolah, in v preteklosti Libija, ki je priznala bombni napad na ameriško potniško letalo leta 1988), in državni terorizem, ki nasprotuje notranjemu delovanju ter političnim nasprotnikom (latinskoameriške države v času vojaških diktatur) (Pavič, 2009, povzeto po Urdih, 2019).

10.3. Konvencionalne in nekonvencionalne oblike terorizma

Oblike terorističnih napadov oziroma izvedbene oblike ali modusi terorizma se delijo na konvencionalne in nekonvencionalne. Pri konvencionalnem terorizmu je glavni cilj terorističnih skupin povzročiti čim večjo škodo, čim hujše poškodbe oseb, celo njihovo smrt. S takimi dejanji želijo čim bolj prestrašiti druge prebivalce in doseči čim več nadzora nad oblastmi, da bi te storile ali opustile neko dejanje. Za nekonvencionalni terorizem so značilni množično uničevanje, uporaba jedrskega orožja in informacijske grožnje (Čaleta, 2010, povzeto po Urdih, 2019).

10.3.1. Konvencionalne oblike terorizma

Najpogostejše taktike oziroma pojavne oblike delovanja konvencionalnih teroristov so:

- atentati: to so načrtovana dejanja, ki se nanašajo na uboje pomembnih političnih oseb. Gre za napad na osebo, ki teroristom predstavlja določeno nevarnost oziroma deluje proti njim. Teroristi uporabljajo atentate, da bi pridobili čim več pozornosti medijev in da bi se ljudje počutili čim bolj ogrožene. Tako javnost opozorijo, da jih nihče ne more obvarovati pred njihovo organizacijo (Čaleta, 2010, povzeto po Urdih, 2019);

- požigi: v teh primerih gre večinoma za prikrivanje sledi. Za to vrsto taktike ni potrebnega veliko znanja, dejanja pa niso tako odmevna kot druga. Pri teh dejanjih gre za nizko stopnjo tveganja (Čaleta, 2010, povzeto po Urdih, 2019);
- sabotaže: teroristi uporabijo sabotažo, ko želijo ogroziti varnost državnih organov in državnih organizacij neke države. Njihov glavni cilj je prikazati, kako zelo so v resnici ranljive velike in močne družbe ter korporacije. Tudi s to taktiko pritegnejo veliko pozornosti medijev (Čaleta, 2010, povzeto po Urdih, 2019);
- podstavljanje eksplozivnih teles: teroristične skupine razpolagajo s širokim krogom eksploziva in eksplozivnih sredstev. Eksplozivne naprave niso drage in jih je mogoče hitro ter preprosto izdelati. Prednost bombnih napadov je za napadalce ta, da imajo svoje žrtve pod nadzorom, saj jih omejujejo s časom detonacije. Ker je veliko različnih tehnik za detonacijo, predstavlja ta oblika za teroriste manjše tveganje (Čaleta, 2010, povzeto po Urdih, 2019);
- zajetje talcev: pri zajetju talcev je lahko vključena samo ena oseba ali pa jih je vključenih več. Talce zadržujejo, da bi pridobili čim več pozornosti javnosti za dosego političnih ciljev in drugih ugodnosti. Ta dejanja so za storilce precej tvegana (Čaleta, 2010, povzeto po Urdih, 2019);
- ugrabitve: teroristi že od nekdaj izvajajo različne vrste ugrabitev. Ugrabitev je podobna zajetju talcev, le da se izvaja na skrivnejši način. Ugrabitev bi lahko opredelili kot odvzem osebe s silo, grožnjo ali prevaro, z namenom zadrževanja te osebe proti njeni volji. Ugrabitelji ugrabijo navadno eno ali več oseb in jim postavijo določene zahteve, ki so večinoma ekonomske ali politične narave. Z ugrabitvami najprej vzbudijo veliko pozornosti v medijih, ki pa začne postopoma upadati. Za izvedbo ugrabitve sta za napadalce potrebna tako dober načrt kot močna logistična podpora (povzeto po Urdih, 2019);
- samorazstrelitve: namen samorazstrelitev je ubiti čim več ljudi in povzročiti veliko materialno škodo. Ta oblika je najlažje izvedljiva, saj za izvedbo ni potrebnega velikega načrtovanja ali organizacije pobega. Samomorilcu ni treba skrbeti za svojo varnost, ker vstopa po lastni volji v svojo smrt. To dejanje spodbuja tudi druge teroriste in v njih vzbuja občutek ponosa. Samorazstrelitve so zmeraj versko naravnane (Horowitz, 2015, povzeto po Urdih, 2019);
- ugrabitve zrakoplovov in drugih prevoznih sredstev: pri takih dejanjih teroristi prevzamejo nadzor nad letalom ali katerim drugim prevoznim sredstvom, bodisi nad ladjami, vlaki ali avtobusi. Teroristi najpogosteje izvajajo letalske ugrabitve, saj imajo letala več mobilnosti in so zelo ranljiva (povzeto po Urdih, 2019); lažni preplah: pri lažnem preplahu se pojavijo le grožnje, psihične obremenitve in strah brez materialne škode. Ta oblika je zelo škodljiva, saj se z njo oslabi delovanje varnostnih sil, ki se pozneje pri resničnih napadih ne odzovejo dovolj učinkovito (Čaleta, 2010, povzeto po Urdih, 2019);
- zasedba objektov: pri teh dejanjih teroristične skupine zasedejo pomembno zgradbo ali objekt, ki simbolično predstavlja velik vpliv nad javnostjo, da bi dokazali, česa so zmožni, in da bi dobili veliko medijske pozornosti. To dejanje spada med ene najbolj tveganih za teroriste, ker so varnostne sile navadno dobro pripravljene in imajo dovolj časa za ukrepanje (Čaleta, 2010, povzeto po Urdih, 2019);
- oboroženi ropi: ti se navadno izvedejo zato, da si potem teroristi olajšajo nadaljnje delo in si priskrbijo uporabne finančne vire. Z ropi bank pridobijo finančna sredstva za novo orožje. Njihov namen je tudi prikazati šibkost uradnih oseb in varnostnih služb. Teroristom največkrat uspe opraviti velike rope z največjimi dobički (Čaleta, 2010, povzeto po Urdih, 2019).

10.3.2. Nekonvencionalne oblike terorizma

Nekonvencionalen navadno pomeni biti zunaj običajnega oziroma zunaj zavez in konvencij. Da neki grožnji pripišemo nekonvencionalnost, mora izpolniti pogoje redkosti, nerazširjenosti in biti v nasprotju s prevladujočimi družbenimi pravili ter normami. Nekonvencionalno lahko postane konvencionalno, ko se spremenijo okvirni pogoji (Eikenberry, 2014, povzeto po Stonič, 2017). V to kategorijo spada orožje za množično uničevanje – kemično, biološko in jedrsko orožje. Te vrste orožja se med seboj razlikujejo po načinu zahtevnosti in uporabnosti. Kemično in biološko orožje je preprosto izdelati, zato to izvaja večina teroristov, medtem ko je jedrsko orožje za večino teroristov nedosegljivo. K novejši obliki nekonvencionalnega terorizma uvrščamo še kibernetski terorizem (Čaleta, 2010, povzeto po Urdih, 2019).

10.3.3. Sodobni terorizem in trendi

Današnji terorizem ni več tak kot nekoč, v nekaj desetletjih se je spremenilo ogromno stvari, tako v družbi kot v terorizmu. Svet se je globaliziral in tako postal "manjši" in veliko bolj dosegljiv, varnostne meje držav so se zmanjšale ali celo odpravile (Urdih, 2019), mobilnost prebivalcev pa se, če ne upoštevamo aktualnih razmer zaradi pandemije covida-19, povečuje.

Pomembna elementa sodobnega terorizma sta tudi medijska pozornost in odmevnost terorističnih napadov v globalnem smislu. Tako imenovani sodobni terorizem se je začel uveljaljati v drugi polovici prejšnjega stoletja. Za enega prvih manifestacij sodobnega terorizma velja teroristično dejanje Ljudske fronte za osvoboditev Palestine, ko je julija 1968 ugrabila komercialno potniško letalo (Terorizem, Wikipedia).

Novejši trendi sodobnega terorizma vključujejo:
- nove cilje terorističnih napadov, kot so javni deli civilnih letališč (primer terorističnih napadov v Bruslju in Istanbulu leta 2016);
- napade na turistične destinacije (navadno gre za območja, na katerih je veliko ljudi, med njimi se teroristi lažje skrijejo in jih je težje odkriti, škoda in število žrtev pa sta običajno visoka, o takih napadih se tudi veliko govori) (povzeto po Urdih, 2019);
- uporabo dronov oziroma brezpilotnih zrakoplovov za izvedbo terorističnega napada, kar je zlasti težavno v letalskem prometu, saj se z njimi lahko povzroči letalska nesreča. Brezpilotne zrakoplove je mogoče uporabiti tudi za druge oblike terorističnih napadov, na primer za prenašanje eksplozivnih naprav na mesto terorističnega napada;
- napade na večje skupine ljudi z uporabo tovornjakov in kombijev, zlasti v zadnjih letih (Vehicle terrorism). Gre za novejšo teroristično tehniko, ki je sicer uvrščena med konvencionalne oblike terorizma (Urdih, 2019);
- napade na novinarje in novinarske hiše, ki naj bi domnevno omadeževale določene verske ali nacionalne pripadnike, na primer muslimane (primer napada na novinarje in novinarsko hišo časnika Charlie Hebdo 7. januarja 2015 v Parizu, pri čemer je napad izvedla Al Kaida (Europol, 2020));
- uporabo orožij, sredstev in snovi (klasičnih, zlasti pa kemičnih, jedrskih in radioloških ter bioloških) za množično uničevanje v teroristične namene (več o tem v podpoglavju 3.2). V zadnjem obdobju za dosego političnih, verskih, gospodarskih, socialnih ali drugih interesov grožnja uporabe orožja, sredstev in snovi za množično uničevanje v teroristične namene narašča (Vlada RS, 2005, 2015, Urdih, 2019).

10.4. Viri nevarnosti

O orožju za množično uničevanje govorimo, ko je to namensko izdelano orožje in je glede na vrsto lahko klasično, kemično, jedrsko, radiološko in biološko orožje.

Jedrsko orožje so prvič uporabili v vojne namene ob koncu druge svetovne vojne, ko sta bili v avgustu 1945, na japonski mesti Hirošimo in Nagasaki, odvrženi jedrski bombi, ki sta povzročili smrt več tisoč ljudi, veliko število ranjenih in obolelih za radiacijsko boleznijo, ter materialno škodo. To je bil uvod v tekmovanje med velesilami na področju razvijanja novih vrst jedrskega orožja in na drugi strani prizadevanja, da ne pride do uporabe jedrskega orožja v vojaških spopadih. Uveden pa je bil tudi strogi režim nadzora jedrskih materialov, ki se uporabljajo v miroljubne namene (jedrskih elektrarnah, raziskovalnih reaktorjih...). Teroristični napadi se lahko izvedejo z napadi na jedrske objekte ali z uporabo t.i. »umazanih bomb«, katerih namen je povzročiti radiološko kontaminacijo omejenega obsega.

Kemično orožje (strupe) so v vojne namene množično uporabili v prvi svetovni vojni, jedrsko orožje pa ob koncu druge svetovne vojne. Uporaba orožij za množično uničevanje v vojnah je prepovedana z dopolnilnim protokolom I. k Ženevskim konvencijam iz leta 1949, kljub temu pa so se posamezne vrste orožja v različnem obsegu uporabljale v sodobnih vojaških spopadih.

Po letu 1948 je mednarodna skupnost sprejela še več drugih mednarodnih sporazumov, ki prepovedujejo ali omejujejo uporabo posameznih vrst orožij za množično uničevanje. Leta 1968 je bil podpisan Sporazum o neširjenju jedrskega orožja (NPT), ki omejuje raven proizvedenega jedrskega orožja. Leta 1972 je bila podpisana Konvencija o prepovedi biološkega in toksikološkega orožja (BTWC), ki prepoveduje uporabo tega orožja, vendar ne vsebuje operativnega verifikacijskega protokola. V prvih dneh po koncu hladne vojne (januarja 1993) je bila podpisana Konvencija o prepovedi kemičnega orožja (CWC), ki je prva konvencija na tem področju, ki celovito prepoveduje (in predpisuje tudi njegovo uničenje do leta 2012) eno od kategorij orožij za množično uničevanje. Zadnji sporazum s tega področja je Sporazum o celoviti prepovedi jedrskih poskusov (CTBC), ki je bil podpisan septembra 1996 v New Yorku.

V zadnjem obdobju narašča grožnja uporabe orožja za množično uničevanje v teroristične namene. In prav ta nevarnost, da različne teroristične skupine uporabijo orožje ali sredstvo za množično uničevanje za dosego svojih političnih, verskih, gospodarskih, socialnih ali drugih interesov, poleg uporabe klasičnih oblik delovanja teroristov (ugrabitev, nastavljanja eksploziva, umorov…) je realna grožnja varnosti sodobnega sveta.

S pojmom sredstva (snovi) za množično uničevanje označujemo vsa sredstva, ki se uporabljajo v vsakodnevni uporabi ali proizvodnji, imajo pa primerljive škodljive učinke z orožjem za množično uničevanje. Učinkovitost takih sredstev je običajno manjša od orožij za množično uničevanje.

10.4.1. Klasična sredstva

Pod terorističnim napadom s klasičnimi sredstvi se razumejo namerna povzročitev eksplozije na javnih mestih, v javnih objektih, povzročitev letalske, železniške ali druge nesreče na prevoznih sredstvih, eksplozije na prometnicah in drugih objektih s ciljem, da se povzročijo človeške žrtve ali materialna škoda oziroma drugo protipravno dejanje z istim ciljem (sabotaža, diverzija in podobno) (Vlada RS, 2005, 2015).

10.4.2. Kemično orožje

O kemičnem orožju govorimo, ko gre za »izpust« strupenih, kemičnih snovi v okolje, ki s svojimi fizikalno-kemičnimi lastnostmi delujejo strupeno in škodljivo ali uničevalno na živ organizem in torej povzročijo začasno ustavitev normalne funkcije, trajno poškodbo ali smrt organizma. Bojni strupi so živčni bojni strupi, mehurjevci, dušljivci, dražljivci in solzivci ter splošni strupi.

Kemično orožje se lahko uporabi tako, da se razširi s pomočjo eksploziva, z razpršilci, letali, aktiviranjem bomb napolnjenih s strupom, kot tudi z uporabo projektilov v katerih se nahaja.

Pojav kemičnega napada je omejen na območje blizu kraja sproščanja kemičnega agensa. Pri vseh izpostavljenih se hitro po izpostavljanju (skoraj istočasno) pojavljajo podobni znaki zastrupitve.

Možni hipotetični scenarij za kemični napad predstavlja poleg uporabe kemičnih orožij tudi:
- sabotaža ali diverzija v objektu kjer se proizvajajo ali skladiščijo nevarne kemijske snovi;
- sabotaža ali diverzija med prevozom nevarnih kemijskih snovi (Vlada RS, 2005, 2015).

10.4.3. Radiološko in jedrsko orožje

Vodikova bomba in atomska bomba sta vrsti jedrskega orožja, vendar se med seboj zelo razlikujeta. Obe sproščata veliko energije iz majhne količine snovi. Večino energije sproščata iz cepitve ter ustvarjata radioaktivne padavine (Jenko, 2003).

Vodikova bomba ali H-bomba, ki ima potencialno večji izkoristek in je zapletenejša za izdelavo, je vrsta jedrskega orožja, ki eksplodira iz močne energije, ki jo sprošča jedrska fuzija. Deluje na temelju fuzije (združevanja atomskih jeder), navadno vodikovih izotopov devterija in tricija. Za potek atomske reakcije je treba najprej sprožiti fizijsko reakcijo (delitev oziroma cepitev jeder atoma), ta pa zaradi visoke temperature začne fuzijo devterija in tricija, pri čemer se sproščajo nevtroni visoke energije. Za potek reakcije take bombe kritična masa ni nujna. Vodikove bombe lahko imenujemo tudi termonuklearno orožje (Jenko, 2003).

Na kratko je atomska bomba cepitvena naprava, medtem ko vodikova bomba s cepitvijo poganja fuzijsko reakcijo. Atomska bomba se lahko uporabi kot sprožilec za vodikovo bombo. Deluje na temelju cepitve oziroma delitve atomskih jeder urana (U-233 in U-235) in plutonija (Pu-239), pri čemer nastajajo lažja jedra. Gre za verižno reakcijo, za potek katere je pomembna kritična masa, pri kateri se lahko zgodi reakcija (Jenko, 2003).

Poleg atomskih in vodikovih bomb poznamo še druge vrste jedrskega orožja:
- nevtronska bomba: nevtronska bomba je kot vodikova bomba termonuklearno orožje. Eksplozija nevtronske bombe je razmeroma majhna, sprosti pa se veliko nevtronov. Medtem ko tovrstne naprave ubijajo žive organizme, nastaja manj padavin in verjetneje je, da bodo fizične strukture ostale nedotaknjene;
- slana bomba: osoljena bomba je jedrska bomba, obdana s kobaltom, zlatom in drugim materialom, tako da detonacija povzroči veliko dolgoživih radioaktivnih padavin;
- čista fuzijska bomba: čiste fuzijske bombe so jedrsko orožje, ki sproži fuzijsko reakcijo brez pomoči sprožilca cepitvene bombe. Ta vrsta bombe ne spošča pomembnih radioaktivnih padavin;
- elektromagnetno pulzno orožje: bomba, namenjena ustvarjanju jedrskega elektromagnetnega impulza, ki lahko moti elektronsko opremo. Jedrska naprava, detonirana v ozračju, sferično oddaja elektromagnetni impulz. Cilj takega orožja je poškodovati elektroniko na širokem območju (Jenko, 2003).

V novejšem času se vse pogosteje izpostavlja možna ogroženost zaradi uporabe radiološke disperzivne naprave oziroma umazane bombe. Ta bi razpršila radioaktivne snovi po širši okolici. Običajne radioaktivne snovi, ki se uporabljajo v industriji, medicini in raziskavah, se lahko uporabi skupaj s konvencionalnim eksplozivom v taki napravi. Čeprav bi bilo ob taki eksploziji ubitih malo ljudi zaradi sevanja (če sploh kakšen), bi bomba imela zastraševalni efekt pri ljudeh zaradi strahu pred radioaktivnostjo. Več ljudi bi bilo poškodovanih zaradi eksplozije same. Tako v tem primeru ne govorimo o orožju za množično uničevanje, temveč o orožju za množično vznemirjanje prebivalcev. Učinki tovrstnega orožja so lahko psihološki, sociološki in ekonomski.

Umazana eksplozivna bomba je lahko poljubne velikosti, glavna parametra sta sama radioaktivna snov (ščitenje) in količina eksploziva. Tipična bomba bi lahko bila sestavljena iz svinčenega kontejnerja in eksploziva TNT med pol do 5 kilogramov. Radioaktivni izotopi, ki so teoretično bolj primerni za izdelavo umazane bombe, so tisti, ki imajo čim večjo radiotoksičnost, ki se jih težje zazna z instrumenti, viri z visoko aktivnostjo in kontaktno hitrostjo doze, ki so v praškasti ali razpršljivi obliki, v prenosnih napravah in podobno. To so predvsem cezij-137, amercij-241, stroncij-90, iridij-192, plutonij-238 in 239, kobalt-60, kalifornij-252. Govorimo o količinah radioaktivnih snovi, ki so velikosti gram ali več.

Ob uporabi umazane bombe predstavlja za ljudi največje tveganje, da nevede vdihavajo ali zaužijejo snovi, ki so se razpršile med eksplozijo ali požarom ali pri rokovanju z radioaktivnimi drobci oziroma snovmi. Če so aktivnosti nižje od aktivnosti za naravni vir, je radiološko tveganje sorazmerno majhno. Če pa bi z umazano bombo razpršili snov, katere aktivnost presega desetkratno vrednost nevarnega vira, bi lahko povzročila ogrožanje življenj za ljudi brez zaščite. Verjetnost vnosa nevarnega vira v telo je večinoma omejeno na približno 100 m (oblak dima). V primeru rokovanja ali neposredne bližine nezaščitenega radioaktivnega vira ali drobcev visoke aktivnosti – zunanje obsevanje – so možne poškodbe v nekaj minutah.

Posebej velja omeniti tako imenovano improvizirano jedrsko napravo, ki povzroči jedrsko eksplozijo. Za to pa je potrebna cepljiva snov – to je visoko obogateni uran ali plutonij, ki lahko povzročita jedrsko eksplozijo.

Možnih hipotetičnih scenarijev obsevanja prebivalstva je veliko, za vse je značilna majhna verjetnost. Nekateri možni scenariji so:
- sabotaža ali diverzija v jedrskem objektu,
- sabotaža ali diverzija v sevalnem ali manj pomembnem sevalnem objektu,
- sabotaža ali diverzija v industrijskem objektu s kakršnimikoli viri sevanja,
- sabotaža ali diverzija med prevozom oziroma tranzitom,
- kontaminacija vodnih virov, hrane in podobno,
- uporaba umazane bombe (eksplozija) (Vlada RS, 2005, 2015).

10.4.4. Biološko orožje

Biološko orožje je način načrtnega razširjanja obolenj med ljudmi, živalmi in rastlinami. Kužnina se na različne načine razširi med ciljno populacijo, kjer se povzročitelji namnožijo oziroma proizvedejo toksine, ki sprožijo bolezenske simptome.
Biološko orožje se je močno razvijalo med 2. svetovno vojno in po njej. Leta 1972 je bila sprejeta konvencija o biološkem in toksiološkem orožju, s katero se je 140 držav, med njimi tudi ZDA, Irak in nekdanja Sovjetska zveza, zavezalo, da bodo prenehale razvijati in izdelovati biološko orožje, ter da bodo uničile vse obstoječe mikroorganizme, ki so bili pripravljeni z namenom uporabe v vojaške namene. ZDA so leta 1970 prekinile program razvijanja biološkega orožja in so ga uničile leta 1973. Kljub prepovedi pa večina držav vseeno ni povsem

nehala z raziskavami biološkega orožja. Zato v obdobju po letu 1970 govorimo o obdobju nekontroliranih in skrbno prikritih raziskav.

Biološko orožje je možno uporabljati tudi v teroristične namene. Zato ni izključena verjetnost, da države ali posamezne teroristične skupine uporabijo biološko orožje. Imajo motiv, pa tudi dostop do znanja, kako selektivno vzgojiti tudi najbolj patogene mikroorganizme in jih uporabiti v teroristične namene ali v vojni.

Da lahko nek mikroorganizem uporabimo kot biološko orožje, mora imeti specifične lastnosti. Eno najbolj tipičnih in največkrat omenjenih bioloških orožij je bakterija antraksa (bacillus anthracis). Pomembna lastnost te paličaste bakterije, ki jo ločuje od drugih, je tvorba spor. To so specializirane celične strukture, ki so odporne na neugodne življenjske razmere, kot so izsuševanje, vročina, poleg tega pa so metabolno skoraj neaktivne. Spore omogočijo bakteriji preživetje v neugodnih in spremenljivih razmerah. Spore so lahke, odporne, skratka idealne za razširjanje z aerosolom (v zraku ali v plinih razpršena trdna ali tekoča snov). Ravno okužba preko dihal se najpogosteje razvije v najbolj nevarno, sistemsko obliko bolezni, ki je skoraj 100% smrtna. Običajno se okužba z antraksom prenese na človeka preko kože ob stiku z okuženo živaljo oziroma z uživanjem premalo kuhanega mesa okužene živali, vendar je ta oblika bolezni le redko smrtna, zdravljenje z antibiotiki pa je učinkovito. Obstaja tudi cepivo proti antraksu. Bacil antraksa je primeren za uporabo kot biološko orožje zato, ker je zelo skromen v svojih zahtevah glede gojenja, pridobiti se ga da zelo hitro, enostavno in poceni, vendar se ne prenaša s človeka na človeka.

Takoj za bacilom antraksa je na seznamu biološkega orožja virus črnih koz, za katerega so leta 1972 razglasili, da so ga izkoreninili. Cepljenje so v vseh državah ukinili leta 1980, virus pa so shranili le v dveh z visoko stopnjo varnosti zaščitenih laboratorijih v Atlanti (ZDA) in v Kolstovu (Rusija). Po resoluciji sprejeti leta 1996, naj bi virus uničili do konca junija 1999, vendar so uničenje odložili do leta 2002. Strokovnjaki ocenjujejo, da je proti virusu odpornih le še 20% ljudi, saj z leti pada tudi imunost pri populaciji, ki je bila cepljena. Človek je edini gostitelj virusa črnih koz. V organizem vstopa preko dihalnih poti, se nato s krvjo raznese do notranjih organov, kasneje ponovno vstopi v krvni obtok in se razširi na kožo. Inkubacijska doba je 8-14 dni, prva znaka pa sta vročina in splošna izčrpanost. Po dveh do treh dneh se pojavijo izpuščaji na koži. Smrt običajno nastopi v drugem tednu po okužbi. Virus je tako kot bacil antraksa enostavno pripraviti v velikih količinah, raznaša se po zraku, prenaša se s človeka na človeka, cepivo zagotavlja ustrezno preventivo.

Poleg omenjenih, najbolj ustreznih mikroorganizmov za pripravo biološkega orožja, sta primerni še bakterija clostridium botulilinum z botulinum toksinom in Yersinia pestis, povzročiteljica kuge. Botulinum toksin je eden najmočnejših toksinov, saj deluje v zelo nizkih koncentracijah, tako je letalna doza pri zaužitju 70 mikrogramov, pri inhalaciji pa le 700 nanogramov. Producent botulinum toksina je bakterija klostridum botulinum, paličaste oblike, ki prav tako kot bacil antraksa tvori spore. Bakterija je v naravi zelo razširjena, najpogosteje jo najdemo v prsti, pa tudi v jezerskih in rečnih sedimentih. Človeku je nevarna predvsem v obliki premalo toplotno obdelanih konzerv. Deluje na živčni sistem. Smrt nastopi zaradi paralize, ki preprečuje dihanje in delovanje srca.

Biološke agense je mogoče razširjati na različne načine vključno z letali, raketami in projektili.

Najpogostejši način razširjanja je s pomočjo aerosolne eksplozije, ko se ob eksplozijah sproščajo agensi v aerosolni obliki. Ta način razširjanja je posebno učinkovit, saj je vdor preko dihal v organizem v načelu najučinkovitejši in je tudi nadaljnji prodor v krvni obtok najhitrejši. Najpogosteje bi na ta način biološke agense razširjali ponoči, hkrati bi lahko zajeli zelo velike površine.

Ciljne organizme je mogoče okuževati tudi s pomočjo vektorjev, kot so insekti, podgane ali druge živali. Vektorje je treba na ustrezen način namnožiti, jih okužiti in jih nato razširiti na območju, kjer naj bi napadli žrtve.

Z biološkim agensom se lahko ciljno skupino okuži tudi z diverzantskim delovanjem preko hrane in vode. To nalogo običajno opravijo diverzanti, ki odložijo biološke agense v javne vodovode ali pa prodrejo v sisteme proizvodnje in transporta hrane.

Pri uporabi biološkega orožja se posledice uporabe kažejo v daljšem časovnem obdobju, prizadeto prebivalstvo je na geografsko širšem območju in ugotavljajo se različne klinične slike bolezni (Vlada RS, 2005, 2015).

10.5. Možni vzroki nastanka dogodka

To je predvsem odvisno od geopolitične situacije v svetu in trenutnih aktualnih dnevnopolitičnih dogodkov, ki bi lahko pripeljali do tega, da bi kašna manjša skupina nepovezanih anarhistov zaradi lastne promocije izbrala območje naše regije za svoje dokazovanje.

10.6. Verjetnost pojavljanja dogodka

Območje Pomurja ni imuno pred pojavom terorizma na njenem ozemlju kot tudi ne pred čezmejnimi učinki terorističnih napadov v sosednjih in drugih državah. Možnosti terorističnega napada s sredstvi za množično uničevanje ne more izključiti nobena država.

Ogroženost Pomurja zaradi uporabe orožij ali sredstev za množično uničevanje v teroristične namene ter klasičnih terorističnih napadov je velika.

10.7. Vrsta, oblika in stopnja ogroženosti

Napadov terorističnih organizacij z orožji ali s sredstvi za množično uničevanje in klasičnimi terorističnimi sredstvi ni mogoče izključiti. Prav tako ni možno izključiti takšnih napadov v sosednjih državah. Pristojne službe v Sloveniji redno spremljajo dejavnike in razmere, ki vplivajo na povečano verjetnost terorističnih napadov ter ocenjujejo različne stopnje nevarnosti terorističnih napadov v Republiki Sloveniji. O tem redno obveščajo pristojne organe.

Na območju Pomurja so gospodarske družbe, ki delno opravljajo dejavnost, ki je predmet nadzora po Konvenciji o prepovedi kemičnega orožja (CWC), pod stalnim nadzorom. Protipravna prisvojitev teh snovi oziroma diverzija ali sabotaža v teh družbah bi se lahko izvedla tudi zaradi terorističnih namenov.

Potencialne tarče napadov teroristov so lahko tudi objekti, v katerih se v delovnem procesu uporabljajo, proizvajajo, prevažajo ali skladiščijo nevarne snovi, nafta in njeni derivati ter energetski plini ali opravljajo dejavnost oziroma upravljajo sredstva za delo, ki pomenijo nevarnost za nastanek nesreče.

V Sloveniji je več sto radioaktivnih virov, če pa upoštevamo še ionizacijske javljalnike požara pa več kot 20 000 virov sevanja. Večina virov (99%) zaradi svojih fizičnih in kemijskih lastnosti ne morejo povzročiti neposredne smrti večjega števila ljudi. Skorajda vsak vir pa lahko povzroči kontaminacijo okolja ali objektov in s tem povezano škodo. Podobne lastnosti imajo tudi viri, ki se po Sloveniji prevažajo zaradi uvoza, izvoza ali tranzita. Do sedaj v Sloveniji ni bilo namerno povzročene nesreče z virom sevanja, pripetilo pa se je nekaj nezgod, ki pa niso imele

pomembnega vpliva na zdravje ljudi. Poleg tega je treba upoštevati, da je v polmeru 1000 km od Slovenije 86 jedrskih elektrarn.

Poleg navedenih možnih virov ogrožanja ljudi, je vsaj kot potencialno možno treba upoštevati tudi namerno širjenje določenih živalskih ali rastlinskih bolezni.

10.8. Potek in možen obseg napada

Za izvedbo terorističnega napada je nešteto variant, ki jih je težko vnaprej vse načrtovati. Posledice takega napada pa se lahko odpravljajo z načrti za jedrsko nesrečo, kužne bolezni, potres, idr.

10.9. Ogroženost prebivalcev, živali, premoženja in kulturne dediščine

Ogroženost ljudi in živali ter premoženja ob terorističnem napadu bi bila lahko znatna, vendar bi bil obseg območja relativno majhen.

10.10. Verjetne posledice napada

Pod terorističnim napadom s klasičnimi sredstvi se razume namerno povzročitev eksplozije na javnih mestih, v javnih objektih, povzročitev letalske, železniške ali druge nesreče na prevoznih sredstvih, eksplozije na prometnicah in drugih objektih s ciljem, da se povzročijo človeške žrtve ali materialna škoda oziroma drugo protipravno dejanje z istim ciljem (sabotaža, diverzija in podobno).

Možni cilji napadov so lahko tudi objekti t.i. kritične infrastrukture, kot so prometna infrastruktura, energetski objekti, sedeži državnih organov, vodooskrbni objekti in podobno, športni objekti, kulturni, šolski objekti in podobno.

Možne posledice takih napadov so:
- veliko število ranjenih in mrtvih,
- vznemirjenost in nezadovoljstvo občanov
- velika materialna škoda,
- prekinjen promet,
- prekinjena oskrba z energijo, vodo
- pojav večjega števila obolelih ljudi na območju Pomurja zaradi nalezljive bolezni,
- nevarnost širjenja bolezni,
- radiološka kontaminacija ljudi, živali, rastlin, območja,
- pojav radiacijske bolezni (predvsem pri pripadnikih interventnih enot),
- kemična kontaminacija ljudi, živali, rastlin, območja,
- pojav smrtnih primerov,
- negativni psihološki učinki pri ljudeh,
- gospodarska škoda zaradi izpada proizvodnje,
- veliki stroški za preventivo, zatiranje in izkoreninjenje bolezni,
- veliki stroški za radiološko in kemično dekontaminacijo okolja.

10.11. Verjetnost nastanka verižnih nesreč

Ob eventualnem terorističnem napadu obstaja velika verjetnost verižnih nesreč, predvsem bi se to odražalo na epidemijah ljudi in živali, kontaminaciji pitne vode in hrane v naravnem okolju.

10.12. Možnost predvidevanja napada

Možnost predvidevanja takega napada je silno težka tudi za države z dobro razvitimi varnostno-analitskimi službami. Pri tem se je potrebno zanašati tudi na sistem kolektivne obrambe in znotraj tega ustrezne izmenjave podatkov o nevarnostih terorističnih napadov. Vse to se odvija na več nivojih, od taktično-operativnih vsakodnevnih komunikacij preko različnih služb in ministrstev ter po diplomatski poti.

10.13. Model določanja teroristične ogroženosti v Republiki Sloveniji

Te ocene ogroženosti ne gre zamenjevati z mesečno oceno teroristične ogroženosti Republike Slovenije zaradi terorizma, ki jo pripravlja Medresorska delovna skupina za protiterorizem, katere namen je spremljanje stanja in aktualnih razmer. Ocena ogroženosti URSZR je bolj splošna in je namenjena načrtovanju odziva ob morebitnem napadu ter pripravljenosti nacionalnovarnostnega sistema in skupnosti.

Preglednica 10.1: Stopnje teroristične ogroženosti v Republiki Sloveniji po novem petstopenjskem modelu za določanje stopnje teroristične ogroženosti

Barvna lestvica	Stopnja ogroženosti	Opis razmer in predvidevanje razvoja dogodka
	ZELO NIZKA	Verjetnost napada je neznatna. Ni indikatorjev grožnje ali obetov, da bi se ta uresničila v kratkoročnem obdobju.
	NIZKA	Nizka verjetnost napada, vendar možnosti napada ni mogoče zavreči. Indikatorji grožnje so zelo omejeni, vendar ni verjetno, da bi se ta uresničila v kratkoročnem obdobju.
	SREDNJA	Verjetnost napada je srednja. Indikatorji grožnje, ki bi se lahko uresničila v kratkoročnem obdobju, so omejeni.
	VISOKA	Napad je zelo verjeten ali pričakovan. Indikatorji, da se bodo grožnje verjetno uresničile v kratkoročnem obdobju, so jasni. Točno določena cilj ali časovni okvir nista znana.
	ZELO VISOKA	Visoka neposredna ogroženost zaradi terorističnega napada. Indikatorji neizbežne grožnje so jasni: znani so čas, namen in cilji.

Model je objavljen na portalu gov.si.

Ocena teroristične ogroženosti Slovenije se redno posodablja in je objavljena na spletni strani Vlade Republike Slovenije. Z vsebino ocene ogroženosti so seznanjeni pristojni organi in ustanove. Za potrebe sistema varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami Medresorska delovna skupina za protiterorizem oceno teroristične ogroženosti Slovenije posreduje tudi na Center za obveščanje Republike Slovenije, prav tako pa tudi informacijo o morebitni spremembi ocene ogroženosti, ki bi lahko vplivala na odziv sistema varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami zaradi terorističnega napada.

10.14. Razvrščanje občin v razrede ogroženosti

V tej oceni je bilo opravljeno tudi ugotavljanje skupne ogroženosti občin in izpostav URSZR (regij) v pet razredov ogroženosti zaradi terorizma.

Preglednica 10.2: Razredi ogroženosti, v katere se uvršča nosilce načrtovanja (regije, občine)

Razred ogroženosti
1
2
3
4
5

Z nazivom »regije« so v tem poglavju ocene ogroženosti mišljene izpostave URSZR. Regije so ozemeljsko in glede vključenosti občin vanje identične izpostavam URSZR.

Kot osnovni kriterij ugotavljanja ogroženosti je bila uporabljena ugotovljena ogroženost občin ob nesreči zrakoplova, nesreči v železniškem prometu, nesreči na morju, nesreči zaradi nevarnih snovi, pojavu nalezljivih bolezni pri ljudeh, posebno nevarnih bolezni živali ter jedrski in radiološki nesreči. Te nesreče so ene izmed nesreč, s katerimi se tudi lahko kažejo teroristični napadi in njihove posledice. Vir podatkov za te nesreče za potrebe tega poglavja so ocene ogroženosti, ki jih je pripravila ali pridobila URSZR, le za nesrečo na morju so bili zaradi neobstoja ustrezne ocene ogroženosti delno prevzeti podatki iz Ocene tveganja za nesreče na morju (Ministrstvo za infrastrukturo, 2018), ki jo je za ministrstvo, pristojno za promet, pripravila Fakulteta za pomorstvo in promet.

Ogroženost občin po navedenih nesrečah je prikazana v točkah, ki so enake ugotovljenemu razredu ogroženosti.

Poleg naštetih rezultatov ogroženosti, torej števila točk zaradi ogroženosti zaradi navedenih nesreč, so bili kot potencialni kazalnik ogroženosti upoštevani še dodatni podatki, ki tudi lahko vplivajo na velikost ogroženosti občin zaradi terorizma. Ti podatki so bili ovrednoteni z dodatnimi 29 kriteriji. Ti so k skupni vsoti točk za ugotavljanje ogroženosti občin prispevali podobno ali celo bistveno večje število točk kot točke na podlagi osnovnih kriterijev. To zlasti velja za občine, v katerih so za slovenske razmere večja mesta. Podatki, ki so bili uporabljeni v ta namen, so bili pridobljeni iz javno dostopnih virov. Večina podatkov, potrebnih za ovrednotenje teh kriterijev, je bila pridobljena s svetovnega spleta, nekatere pa so posredovale občine in izpostave URSZR.

Dodatni obravnavani kriteriji, upoštevani pri ugotavljanju ogroženosti zaradi terorizma, pri čemer to predvsem velja za občine, so: število prebivalcev občine, gostota poseljenosti, prisotnost verskih stolnic in sostolnic, prisotnost športnih dvoran in stadionov, bolnišnic, visokih energetskih pregrad (in po oceni njihovih vplivnih območij), prisotnost drugih mokrih in industrijskih pregrad (in po oceni njihovih vplivnih območij), prisotnost termoelektrarn, prisotnost pristaniških oziroma luških funkcij, prisotnost mednarodnih letališč, prisotnost oziroma gostota trgovskih centrov in nakupovalnih središč, turistične funkcije občin, varstvo voda in uporaba vode, prisotnost nekaterih pomembnih elektroenergetskih objektov, prisotnost državnih protokolarnih objektov, diplomatsko-konzularnih predstavništev, objektov državne uprave in finančnih ustanov, prisotnost vojaških objektov, prisotnost najpomembnejših cestnih mejnih prehodov, prisotnost vzpenjač, krožnih kabinskih žičnic in nihalk, prisotnost objektov oziroma skladišč državnih blagovnih rezerv, prisotnost pomembnih muzejev, arhivov premične kulturne dediščine, prisotnost objektov nepremične kulturne dediščine in pomembnih gradov, prisotnost terminala naftnih derivatov, cevovoda in objektov plinovodne infrastrukture, prisotnost predšolskih in osnovnošolskih vzgojno-izobraževalnih objektov, prisotnost srednješolskih ustanov, prisotnost višje- in visokošolskih ustanov, prisotnost pomembnih objektov železniške infrastrukture, prisotnost pomembnih objektov cestnoprometne infrastrukture, predvsem avtocestne, prisotnost podjetij, ki zaposlujejo na enem mestu 1000 ljudi ali več.

Skupna ogroženost občin zaradi terorizma je bila izračunana tako, da so bile na ravni posameznih občin seštete točke na podlagi osnovnih kriterijev, prištete pa so jim bile še točke, dobljene na podlagi dodatnih kriterijev. V primerjavi z verzijo ocene 1.0 so se v tej verziji ocene pri osnovnih kriterijih povečale točke za pojav pandemije nalezljivih bolezni pri ljudeh, obenem pa so bile zaradi tega na novo ovrednoteni tudi pragovi za uvrščanje v razrede ogroženosti.

Pri določitvi razreda ogroženosti občin je bila upoštevana naslednja preglednica.

Preglednica 10.3: Določanje razreda ogroženosti občin zaradi terorizma na podlagi števila točk

Število točk	Razred ogroženosti
do vključno 19	1
20–27	2
28–35	3
36–43	4
44 in več	5

Preglednica 10.4: Ogroženost občin zaradi terorizma na podlagi rezultatov izbranih ocen ogroženosti, ki jih je pripravila URSZR, in ob upoštevanju dodatnih kriterijev (K1-K29); vir: URSZR, 2018; URSZR, 2018a; URSZR, 2019; URSZR, 2020; URSZR, 2021; URSZR, 2023, URSZR, 2023a, Ministrstvo za infrastrukturo, 2018; dodatni viri, objavljeni v preglednici v prilogi

Regija/občina	Razred ogroženosti – nesreče z nevarnimi snovmi (2021)	Razred ogroženosti – pojav nalezljivih bolezni pri ljudeh (2023)	Razred ogroženosti – posebno nevarne bolezni živali (2020)	Razred ogroženosti – železniška nesreča (2018)	Razred ogroženosti – nesreča zrakoplova (2018)	Razred ogroženosti – jedrska in radiološka nesreča (2023)	Razred glede na tveganje nesreč na morju (2018)	Točke iz ocen ogroženosti	Točke zaradi dodatnih kriterijev	Skupne točke zaradi ogroženosti zaradi terorizma	Razred ogroženosti občine zaradi terorizma
POMURSKA											
Apače	2	4	3		3	2		**14**	3	**17**	1
Beltinci	4	4	4	4	3	2		**21**	4	**25**	2
Cankova	2	4	3		3	2		**14**	2	**16**	1
Črenšovci	2	4	3		3	2		**14**	1	**15**	1
Dobrovnik	3	4	4		3	2		**16**	1	**17**	1
Gornja Radgona	3	4	4	2	3	2		**18**	5	**23**	2
Gornji Petrovci	4	4	4	4	3	2		**21**	1	**22**	2
Grad	2	4	2		3	2		**14**	2	**16**	1
Hodoš	4	4	1	4	3	2		**18**	1	**19**	1
Kobilje	2	4	1		3	2		**12**	1	**13**	1
Križevci	4	4	4	4	3	2		**21**	1	**22**	2
Kuzma	2	4	1		3	2		**12**	1	**13**	1
Lendava	5	4	1	4	3	2		**19**	10	**29**	3
Ljutomer	4	4	5	4	3	2		**22**	9	**31**	3
Moravske Toplice	2	4	4		3	2		**15**	5	**20**	2
Murska Sobota	4	4	5	4	3	2		**22**	22	**44**	5
Odranci	2	4	2		3	2		**14**	3	**17**	1
Puconci	4	4	4	4	3	2		**21**	5	**26**	2
Radenci	3	4	3	2	3	2		**17**	5	**22**	2
Razkrižje	2	4	2		3	2		**14**	1	**15**	1
Rogašovci	2	4	3		3	2		**14**	1	**15**	1
Sveti Jurij ob Ščavnici	2	4	4		3	2		**15**	1	**16**	1
Šalovci	4	4	2	4	3	2		**19**	1	**20**	2
Tišina	2	4	4		3	2		**15**	3	**18**	1
Turnišče	2	4	2		3	2		**13**	3	**16**	1
Velika Polana	2	4	1		3	2		**12**	1	**13**	1
Veržej	4	4	3	4	3	2		**20**	2	**22**	2

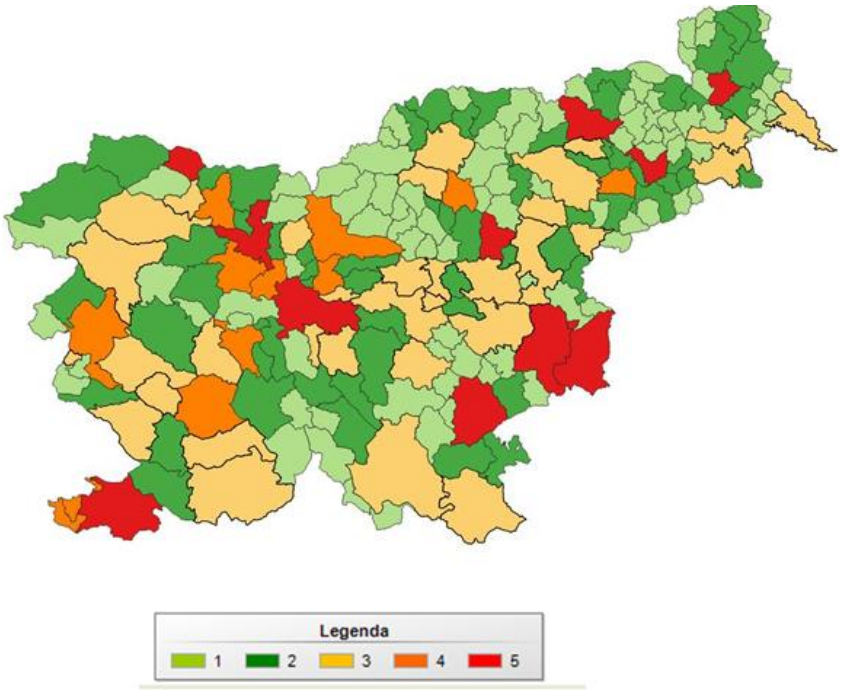
Petnajst občin je razvrščenih v prvi razred ogroženosti, ki je najnižji, ena občina pa v najvišji, peti razred. To je Mestna občina Murska Sobota z 43 točkami. Druga najbolj ogrožena občina v Pomurju je Občina Ljutomer, nato sledi Občina Lendava. V drugi razred je uvrščenih devet občin, v tretji razred pa dve občini. V četrti razred ni uvrščene nobene občine.

Preglednica 10.5: Število občin po regijah in skupno, razvrščenih v razrede ogroženosti

Regija	1. razred ogroženosti	2. razred ogroženosti	3. razred ogroženosti	4. razred ogroženosti	5. razred ogroženosti	Skupno število občin	Razred ogroženosti regije
gorenjska	4	7	3	2	2	18	4
severnoprimorska	5	3	4	1	0	13	2
dolenjska	9	3	2	0	1	15	4
koroška	7	4	1	0	0	12	1
notranjska	2	4	3	1	0	10	2
obalna	0	0	0	3	1	4	4
ljubljanska	8	13	6	4	1	32	4
vzhodnoštajerska	12	7	2	0	1	22	4
podravska	9	7	1	1	1	19	4
pomurska	15	9	2	0	1	27	4
zahodnoštajerska	18	8	5	1	1	33	4
posavska	1	0	1	0	2	4	5
zasavska	0	1	2	0	0	3	3
SKUPAJ	90	66	32	13	11	212	

Tako pa je videti karta ogroženosti slovenskih občin zaradi terorizma.

Slika 10.1: Ogroženost občin zaradi terorizma

1– zelo majhna, 2 – majhna, 3 – srednja, 4 – velika, 5 – zelo velika

10.15. Razvrščanje regij (izpostav URSZR) v razrede ogroženosti

Pri izbiri kriterijev za ugotavljanje ogroženosti regij zaradi terorizma so bila oblikovana štiri izhodišča. Osnovno izhodišče je bilo ugotavljanje prevladujočega razreda ogroženosti občin v regijah v preglednici 5. Drugo izhodišče je bilo, da ima regija lahko največ dva razreda nižjo ogroženost kot občina z najvišjim razredom ogroženosti v regiji, zaradi tega ima nekaj regij višjo ogroženost, kot bi jo imele ob upoštevanju samo prvega izhodišča. Za regije, v katerih so občine z najvišjim razredom ogroženosti, je bilo določeno še tretje izhodišče, in sicer, da je lahko v tem primeru razred ogroženosti regije le za razred nižji od ugotovljenega najvišjega razreda ogroženosti občine v regiji, kar je bilo upoštevano pri dodelitvi razreda ogroženosti za več regij. Četrto izhodišče, ki predvideva, da se regiji, če je v več razredih ogroženosti uvrščeno enako največje število občin, dodeli najvišja ugotovljena stopnja ogroženosti občin v regiji, v konkretnem primeru ni bilo uporabljeno.

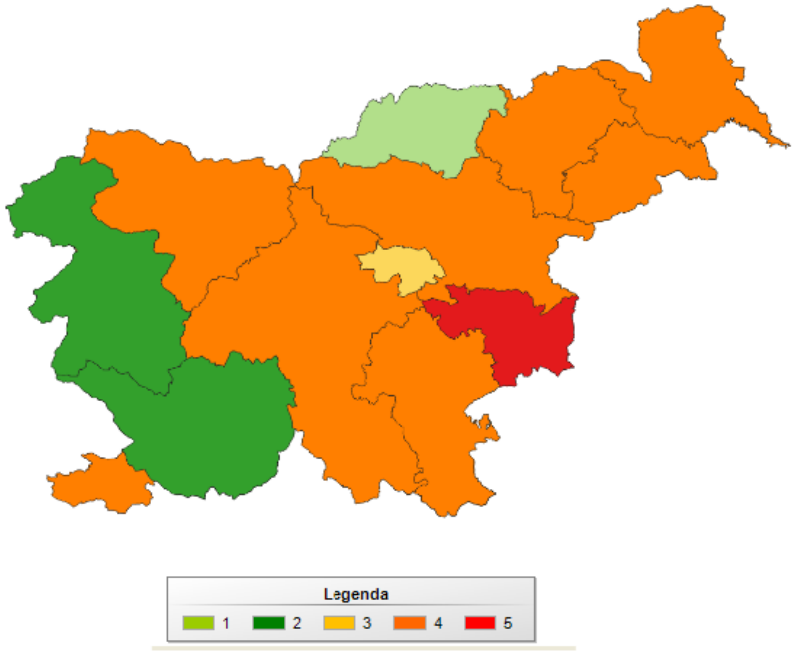
Največ regij je uvrščenih v četrti razred ogroženosti, kamor spada tudi Pomurska regija.

Preglednica 6: Število regij po razredih ogroženosti zaradi terorizma

Razred	Število regij	Regija
1	1	koroška
2	2	notranjska, severnoprimorska
3	1	zasavska
4	8	ljubljanska, vzhodnoštajerska, obalna, gorenjska, podravska, dolenjska, zahodnoštajerska, pomurska
5	1	posavska
Skupaj	13	

Tako je videti grafični prikaz ogroženosti zaradi terorizma.

Slika 10.2: Ogroženost regij zaradi terorizma

1 – zelo majhna, 2 – majhna, 3 – srednja, 4 – velika, 5 – zelo velika

Za potrebe ugotavljanja ogroženosti zaradi terorizma so bili v tej oceni uporabljeni podatki iz šestih drugih ocen ogroženosti na državni ravni, zlasti z vidika posledic, ki jih take nesreče povzročajo, in odziva na nesrečo (ne glede na vzrok nesreče), ter rezultati ene ocene tveganja za posamezno nesrečo. Odločitev za ta način ugotavljanja ogroženosti zaradi terorizma obenem pomeni tudi verjetnost, da se ob spremembi katere izmed uporabljenih ocen ogroženosti, zagotovo pa ob spremembah v uvrščanju občin v razrede ogroženosti, spremeni (posodobi) tudi ocena ogroženosti zaradi terorizma.

Dobljeni rezultati v podpoglavjih 10.14 in 10.15 predstavljajo eno izmed možnosti ugotavljanja ogroženosti teritorialnih enot zaradi terorizma. Predvsem v podpoglavju 8.2 ugotovljeno ogroženost občin je treba razumeti kompleksno. Število točk, ki jih je dosegla določena občina, in uvrstitev v določen razred ogroženosti nista zadostna za razumevanje in vrednotenje njihove ogroženosti zaradi terorizma. Še pomembnejša kot doseženo število točk je struktura oziroma sestava vsote točk, ki pove, na katerih področjih oziroma zaradi česa bi bila lahko neka občina bolj izpostavljena terorističnim grožnjam.

Velja še opozoriti, da če dve občini prejmeta enako število točk, to še ne pomeni, da sta enako ogroženi zaradi terorizma, temveč je pri tem treba upoštevati še notranjo strukturo prejetih točk, iz katere se razbere, zaradi katerih dejavnikov je neka občina bolj ogrožena zaradi terorizma in zaradi katerih manj, to pa je pomemben podatek za načrtovanje odziva sistema varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami.

Ne glede na to, kakšne so ugotovitve glede ogroženosti zaradi terorizma, in ne glede na to, da so bili pri ugotavljanju ogroženosti občin in posledično regij upoštevani številni (ne pa vsi mogoči) kriteriji, velja, da je treba dobljene rezultate razumeti le kot okvir mogočega, ne pa kot dejstvo. Vedno je treba imeti v mislih negotovost, nezanesljivost in nepredvidljivost terorističnih dejanj. Dogodki, katerih vzrok je teroristična dejavnost, se namreč zaradi svoje nepredvidljivosti lahko zgodijo kadar koli in kjer koli, tudi tam oziroma na tistih območjih oziroma teritorialnih enotah, v katerih je ugotovljeno, da prevladujejo nižje stopnje ogroženosti.

10.16. Zaključek

Ni mogoče izključiti možnosti, da je lahko tudi Pomurje tarča terorističnih napadov z orožji ali s sredstvi za množično uničevanje oziroma s klasičnimi terorističnimi sredstvi oziroma da se taki napadi lahko zgodijo v sosednjih državah, vplivajo pa lahko tudi na Slovenijo.

V preteklosti ni bilo zaznati namenskega povzročanja škode in ogrožanja z uporabo radioaktivnih in jedrskih snovi. Podobno velja za uporabo kemijskih in bioloških sredstev. Obstaja pa verjetnost takih pojavov tudi izven Slovenije, ki bi lahko ogrozili ljudi, premoženje in okolje v Sloveniji.

Terorističnih napadov s klasičnimi sredstvi, kjer so lahko tarča različni javni, infrastrukturni in drugi objekti kritične infrastrukture, prav tako ni mogoče izključiti. Zato je treba v pomembnejših objektih uvesti oziroma upoštevati osnovne varnostne ukrepe za preprečevanje tovrstnih dogodkov. Ob povečani nevarnosti terorističnih napadov je v teh objektih treba uvesti dodatne ali posebne ukrepe varovanja oziroma za preprečevanje terorističnih napadov.

V Sloveniji je treba zagotoviti pripravljenost na pojav terorizma z orožji ali s sredstvi za množično uničevanje ter s klasičnimi sredstvi, ki bo primerljiva z ostalimi državami v Evropi in svetu. Pri tem se mora Slovenija povezovati s sosednjimi in drugimi državami ter mednarodnimi organizacijami.

Potrebno pa je tudi medsebojno povezovanje med različnimi službami, ki se v Sloveniji ukvarjajo z odkrivanjem teroristične dejavnosti z enakimi službami v Evropi in svetu.

10.12. Razlaga pojmov in okrajšav

Razlaga pojmov

Razlaga okrajšav

EU	Evropska unija
NPT	Sporazum o neširjenju jedrskega orožja
BTWC	Konvencija o prepovedi biološkega in toksikološkega orožja
CWC	Konvencija o prepovedi kemičnega orožja
CTBC	Sporazum o celoviti prepovedi jedrskih poskusov
TNT	Trinitrotuol

10.13. Seznam prilog in dodatkov

Priloge

št. priloge	Ime priloge

Dodatki

št. dodatka	Ime dodatka